

Jesenska pesem.

(Posveč. P. E. B.)

Vojeslav Molè.

Jesenski veter je vel čez mesto. Vrhovi v drevoredu so s šumom sipali na tla svoje uvelo listje in se zibali in trepetali. In listje je šumelo in njegovemu ječanju ni bilo konca. Mračno je bilo nebo in ves vzduh. Oblaki so se podili nad mestom in rajali v jesenskem plesu.

Tisti dan sem jo prvič zagledal. Ko sem zavil okoli vogla, sem jo videl stati na koncu drevoreda. Visoka in vitka je bila; stala je tam in se ni genila in nepremičen je bil tudi hrt, ki je stal kraj nje. Nad njo je šumel veter, se zaganjal v njo, kot da jo hoče objeti in premagati. Nojevo pero na njenem kobuku je vihralo. A sama je stala nepremično in zrla nekam daleč, bogvekam. In prišlo mi je na misel, da sem nekoč videl naslikano žensko, stoječo v jesenski pokrajini pod oblačnim nebom, zročo z zamaknjenim, otožnim pogledom v nedogledno daljavo, kjer so umirali na robu obzorja gozdovi in je šla vihra čeznjo. In pod sliko je bilo napisano „Hrepenenje“.

Hrepenenje! Kot v snu sem šel dalje in skoraj sam nisem vedel, da se ji bližam. In potem sem jo naenkrat ugledal tik pod sabo divno, krasno, nedosežno. Kot otožen sen je bila, ki se rodi v bridkih urah v človeku, sen poln skrivnostne, bolestne lepote, po katerem hrepeni duša, a je nedosežno visok, ker je samo sen.

Bogve kakšne misli so se mi podile tisti hip v glavi. Obstal sem in nisem premaknil svojega pogleda z nje. Začutila je mojo bližino, in kot da se je zdramila iz težkega sna, se je ozrla in takrat sem videl njene oči. Pod njenim pogledom sem ves strepetal. Kot nebo so bile jasne te oči, a obenem polne bolestnih skrivnosti kot morsko dno. Dolgo so zrle vame in zdelo se mi je, da so bile naenkrat polne mehkega bleska, da je zablestelo v njih kakor solza. In čutil sem, da so moje oči vzplamtele, da se je vzbudilo nekaj v moji duši in oživelo in mi je postalo tesno v grlu. Gledal sem v njene oči in v onih par hipih sem čital v njih vso njeno skrivnost.

„Pridi,“ so govorile, „pridi! Jesen je zašumela čez vse vrtove in pomorila vse rože. Vse so umrle in strohnele. In v duši je zdaj praznota in ni ga, ki bi zapel pesem o vesni in solncu, in ni ga, ki bi utešil hrepenenje. O pridi! Objemi me, poljubi me in ozdravi bolno dušo, vrni ji vero in mladost!“

Moja duša je poslušala in bilo je, kot da se je jesenskemu šumenju pridružil tih spev radosti, skoraj neslišen, in se je spajal ž njim in drhtel v kronah dreves.

„Ne, ne!“ so naenkrat zajemale njene oči. „Ne smeš! Vse smo pokopali, vse spi v grobovih, rože in hrepenenje. In mrtvim ne smeš motiti spanja, oskrnil bi jih. Ne neti želj, ne neti plamena, da ne razraste, da ne požge mojih peroti!“

Videl sem solzo pod njenimi dolgimi trepalnicami. In ta solza je bila kot težka kaplja, ki je kanila v čašo mojega življenja, da je zakipelo v njej vino. In dvignil sem jo k ustnicam in pil. —

„Zakaj ne bežiš?“ so prosile njene oči. „Ne bodi moja usoda!“

Stresel sem se. Videl sem jo pred sabo lepo kot angela na slikah mističnih mojstrov in sem se spomnil, da sem človek. Potegnil sem z roko preko oči. Ali sem hotel zatreti iskre, ki so jih vžgali njeni pogledi?

Povesil sem oči in sem šel dalje. Jesen je šumela nad mano, ječali so vrhovi, trepetalo je listje, podili so se oblaki. In vedel sem, da mi sledijo njeni pogledi. Zakaj? Kaj naju je družilo?

Na koncu drevoreda sem se ozrl. Še vedno je stala tam nepremična, lepa, krasna, nojevo pero se je zibalo v vetru. A njene oči so zrle za mano. Stala je sredi jesenske pokrajine kot roža, ki je pozabila umreti, kot sen o hrepenenju. —

Potem sem jo videl vsak dan. Usoda je bila nad nama in najini poti sta se morali križati. In srečavali so se najini pogledi in so govorili in so povedali več, nego bi povedalo tisoč besedi. Vsak dan sem jo čakal in vsakokrat je prišla enako krasna, nema, nedotakljiva in je vzbujala v meni hrepenenje. In čimdalje bolj žalostne so bile njene oči in govor njene duše. In nisem si upal pretrgati molka in se ji prebližati. Čemu, zakaj? Vedela sva, da je vzknila v najinih dušah skrivnost, ki ni bila nikomur drugemu znana kot nama in ki ni smel nihče zanjo zvedeti. In vedela sva, da sva drug drugemu neskončno oddaljena in se ne smeva nikdar doseči. In besede? Čemu bi bile besede? Morda bi bila ena sama beseda pahnila v prah vse, kar nama je bilo visoko kot nebo in sveto kot verska skrivnost.

Samo enkrat je ni bilo. Bojazen mi je legla v dušo. Iskal sem jo, preblodil sem vse mestne ulice, a je nisem našel. In v noči sem slišal biti vsako uro in do jutra ni bilo sna na moje trepalnice.

A proti večeru sem jo zopet videl. Bilo je na pomolu nad reko. Čakala me je. Že od daleč sem jo ugledal visoko in vitko in kraj nje njenega hrta. Ostro se je risala njena postava na obzorju, kjer je zahajalo solnce in barvalo vse oblake in vso daljo s svojo zlato krvjo. In v škrlatu je plula reka proti zatonu.

Po moji duši je zaplalo, kot da je zazvenela od tam, kjer je stala ona, pesem zmagoslavja, kot da je zabrnelo tisoč trompet. Čutil sem v sebi brezmejno radost. Pospešil sem korake in toliko, da nisem stopil k nji in je vprašal, zakaj je ni bilo.

Njene oči so plamtele.

„Pridi!“ so govorile. „Pridi! Hotela sem bežati pred tabo in pred usodo, a nisem mogla. Nisem zmagala, podlegla sem v boju. Ljubim te, ljubim! Kdo more braniti? Kak zid je med nama? Ni ga. Pridi in me poljubi in tvoj je ves moj kras, tvoje so moje ustnice. Pridi in pij z mano iz čaše ljubezni! Saj greha ni. O ljubim te, jaz roža tvojega hrepenenja, jaz tvoja Sulamit! . . .“

Razumel sem ta njen govor in sem videl, kako drhtijo njene ustnice in se tresejo njene roke in sopejo burno njene grudi in trepeče vsa kot roža, ki jo je poljubil zefir.

Po meni je vzplamtelo, moje hrepenenje se je razžarelo v neugasen plamen; stopil sem korak naprej. A tu se je vsa stresla in bojazen je zasijala iz njenega pogleda.

„Ne! Ne!“ so prosile njene oči. „Vse to je bilo le hipno. Ne veruj mi! Usmili se me! Ne muči me, ne bodi tako krut! Odpusti, da te ljubim! Pojdi in pozabi me! Med nama je vse končano!“

A nisem verjel njenim očem. Za vso to žalostjo je sijalo nekje v nedogledni dalji hrepenenje, ki ga ni bilo mogoče utajiti. In zato je bila njena otožnost še večja, bila je brezdanja.

Šel sem potr. A ko sem se ožrl, je zopet gledala za mano. Za njo je zahajalo solnce in bilo je, kot da je sama solnce in je morje njenih bleskov brez bregov in dna in so se žarki njene lepote razlili umirajoč na vse obzorje in na oblake, ki so nosili njih odsev po vzduhu čez ves svet.

In drugi dan je zopet prišla, ker se ni mogla premagati. In jaz — jaz sem bil suženj njene ljubezni in nisem imel sile, da bi bil strl okove, ki so mi zaslužnili dušo in misli. Srečavala sva se dan na dan in zgodba najinih duš se je razvijala. Bila je kot pesem,

ki ostane tiha in raste in kipi in se širi v brezmejnost. In kdor jo sliši, misli, da ji ni konca.

Teden pozneje sem zablodil proti večeru v cerkev. Temna in mračna je bila, skoraj prazna. Čudna čuvstva so me navdajala v tem tajinstvenem mraku, kjer človek ni več samo človek, ampak padejo v prah uteži s kril njegovega duha, da se dviga visoko nad oboke, ki oklepajo te mračne stebre. Naslonil sem se ob kropilni kamen in se zazrl v mrak. In sam nisem vedel, česa iščem v cerkvi, pokaj sem stopil vanjo.

Na levi nedaleč od mene je trepetala pred razpelom medla luč. Včasi se je že zdelo, da ugasne, a iznova se je razžarel njen plamen in polnil s tajinstvenim odsevom obraz Križanega. In naenkrat sem začul z one strani tih vzdih, ne, pritajeno ihtenje. Pogledal sem pozorneje tja. Pred razpelom je klečala ženska. Temna slutnja je vstala v mojem srcu. Ni li to ona? Beži pred mano, beži pred usodo . . .

Nestrpno sem čakal. Ihtenje je utihnilo, zašumela so svilnata krila in videl sem, kako je ženska vstala in se ponosno zravnala. Morala je iti mimo mene in takrat sem jo spoznal. Bila je ona. Tesno mi je postalo v duši. Padel bi ji bil pred noge in ji poljubil rob obleke.

Zagledala me je in me tudi spoznala. In videl sem, da se je za hip prestrašila. A potem so v medli razsvetljavi tajinstveno za-blestele njene oči. Groza me je izpreletela, ko sta se srečala naju pogleda.

„Jaz nisem kriva,“ so govorile. „Mora se zgoditi, ker te ljubim, ker sem vsa tvoja. Odpusti mi, odpusti! A moram zmagati!“

In njene oči so ugasnile in zašumela je mimo mene kot tih, ihteč akord. Ostal sem sam. In ne vem, zakaj sem pokleknil, zakril obraz z rokami in sem zaplakal.

In drugo jutro se je končalo. Po prečuti noči sem taval ob bregu reke. Bilo je mračno, turobno jesensko vreme. Vel je veter in od časa do časa je padla težka, mrzla deževna kaplja. Naenkrat sem zagledal, kako se na pomolu zbirajo ljudje in sklanjajo nad človekom, ki so ga dvignili ribiči iz reke. Sam ne vem, kaj me je stisnilo v grlu, hotel sem krikniti, a ni bilo glasu iz mojih prsi. In začel sem teči, silno teči. In ko sem prihitel tja, sem videl, da je res. — Ležala je tam mrtva, krasna kakor vedno in njene oči so bile odprte. Lasje so se ji bili razpletli in so se ji usipali kot zlati vali čez rame in grudi. In njen pogled, njene oči —

„Odpusti! Odpusti!“ so govorile. „Hotela sem zmagati . . .“
Kriknil sem in stemnelo se je pred mojimi očmi. Le še kot v
polsnu sem čul, da je izpregovoril ženski glas:

„Strah ga je mrtveca!“

In oduren glas stare žene je klical:

„Ej, to je komtesa Alma. Poročili so jo resni starši s „sedem-
desetletnim grofom. Premlada je bila zanj. Škoda je je, škoda . . .“

Potem je vse izginilo pred mojimi očmi. Zgrudil sem se na tla
in zagrnila me je nezavest.

Slovo.

Ali boš mislila name čez leto dni,
eno misel name, al dve, al tri?
Sladko je, glej, če na poljih, na grob molčoč,
belega cvetja strese tak hip bežeč . . .

Sladko, če v drevenenje gluhih poljan
stopi krilata bajka, rosna od sanj,
in če dvigajo mrtvi v grobeh glavo,
kakor da so le spali, pa vstanejo . . .

Vladimir Levstik.

V mladi sreči.

Pod solncem se daljave grejejo,
drhte jim grudi sveže, mlade,
pod nebom se škrjančki smejejo
in radost sejejo v livade.

Brsteče veje se priklanjajo
in čakajo dehtenja, cvetja
in solnčne moje misli sanjajo
o raju tvojega objetja.

In moje pesmi tebe čakajo,
da te pripelje bela cesta,
se v sreči smejejo in plakajo
kot pred oltar idoč nevesta.

Vojeslav Molè.